

MICHAELA CARTER

LEONORA IN HET OCHTENDLICHT

ROMAN OVER LEONORA CARRINGTON EN MAX ERNST

'Carter roept de bohemienachtige intriges op van het artistieke Parijs van voor de Tweede Wereldoorlog in haar meeslepende verhaal over Leonora Carringtons tumultueuze affaire met de gevierde kunstenaar Max Ernst.' – C.W. Gortner, auteur van *Mademoiselle Chanel*

'Carter heeft een enorm meeslepend historisch verhaal geschreven over een tragische liefde, over de vastberaden wil te overleven, het heiligdom van de kunst, en de evolutie van een muze tot een kunstenaars met een krachtig provocerende feministische verbeeldingskracht.'
– *Booklist*

'Een zeer bevredigende historische roman over liefde, kunst en oorlog [...] prachtige bespiegelingen over het vrouwelijk kunstenaarschap.' – *Kirkus Reviews*

1937. Leonora Carrington is een twintigjarige Britse vrouw die droomt van onafhankelijkheid wanneer ze Max Ernst ontmoet, een oudere, getrouwde Duitse kunstenaar wiens surrealistische werk Europa in de ban houdt. Ze volgt hem naar Parijs, naar de bruisende wereld van ateliers en cafés waar de visionairs van de surrealistische beweging – zoals André Breton, Pablo Picasso, Lee Miller, Man Ray en Salvador Dalí – de conventionele benaderingen van kunst en leven uitdagen.

Geïnspireerd door hun vrijheid begint Leonora te experimenteren met haar eigen schilderijen, vertaalt ze de Keltische verhalen uit haar jeugd naar het schilderslieden en krijgt ze erkenning onder haar eigen naam. Het is een tijdperk van onbegrensde mogelijkheden – totdat de dreiging van de oorlog over Europa trekt en er krantenkoppen verschijnen waarin Max en de zijnen als ‘entartet’ worden bestempeld.

Gebaseerd op ware gebeurtenissen is de roman *Leonora in het ochtendlicht* een onvergetelijk verhaal over liefde, kunst en lotsbestemming.

‘Michaela Carters opleiding als dichteres en kunstenaar schemert vanaf de eerste bladzijde door in deze levendige, prachtige roman. Verteld met alle wilde magie en mysterie van de surrealist zelf, belicht *Leonora in het ochtendlicht* onbevreesd het leven en werk van een formidabele kunstenaar.’ – Whitney Scharer, auteur van *Het gouden uur*

Michaela Carter studeerde Creative Writing en is de mede-eigenaar van een onafhankelijke boekwinkel in Prescott, Arizona. Haar poëzie werd tweemaal genomineerd voor de prestigieuze Pushcart Prize. *Leonora in het ochtendlicht* is haar debuutroman.

MICHAELA CARTER

Leonora in het ochtendlicht

Vertaald door Daniëlle Stensen

uitgeverij
ORLANDO

Citaten afkomstig uit

Charles Baudelaire – *De bloemen van het kwaad*, vertaald door Peter Versteegen (Uitgeverij Van Oorschot, 1995)

Leonora Carrington – *Alle verhalen*, vertaald door Lisette Graswinckel en Nelleke van Maaren (Uitgeverij Orlando, 2018)

Rainer Maria Rilke – *De elegieën van Duino*, vertaald door Atze van Wieren (Uitgeverij IJzer, 2018)

Walt Whitman – *Grasbladen*, vertaald door Anneke Brassinga (Uitgeverij Querido, 2005)

© 2021 Michaela Carter

Oorspronkelijke titel *Leonora in the Morning Light*

Oorspronkelijke uitgever Avid Reader Press, een onderdeel van Simon & Schuster, New York

© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam

Vertaald uit het Engels door Daniëlle Stensen

Omslagontwerp Mariska Cock

Foto omslag Lee Miller, *Max Ernst and Leonora Carrington, Cornwall 1937* © Lee Miller Archives, England 2022

All rights reserved. www.leemiller.co.uk

© Foto auteur Ty Fitzmorris

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 832 067 1 4

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

NOVEMBER 1997, BREWSTER ARTS
GALLERY, NEW YORK CITY

Bij de eerste pauze in het gesprek begeeft de kunstenaar zich naar de deur. Ze hoort dat iemand haar roept, maar ze wil graag een sigaret en zo snel als haar tachtigjarige lichaam het toestaat loopt ze verder door de drukke galerie. Ze verstopt zich achter een paal, om even te rusten en op adem te komen, en gaat dan weer verder. Haar heupen, knieën en voeten doen pijn van al dat staan. Ze heeft altijd een hekel gehad aan vernissages, omdat ze dan de blikken van de toeschouwers op haar voelde rusten, alsof ze deel uitmaakte van de expositie. Was ze maar onzichtbaar, misschien zou ze het dan niet erg vinden. Ze doet haar best om niet te kijken naar de mensen, terwijl ze zich een mening aan het vormen zijn, of naar haar schilderijen – al het tegen haar opgestelde bewijs, zogezegd. De hele galerie hangt vol met haar kunst, een retrospectief. Zestig jaar van haar leven. Ze kent natuurlijk elke centimeter van elk doek, alsof de schilderijen verlengstukken van haar eigen lichaam zijn. De hyena en het paard; het doolhof, de Minotaurus, het ei en de kool, de witte, alchemistische roos; spoken, heksen, een spiraalvormige dans. Haar menagerie van hybriden, de beesten die ze door en door kent en waar ze dol op is. Zoveel van haar visioenen zijn tentoongesteld; het lijkt wel alsof ze is vergeten haar huid aan te trekken. Pezen, botten, hart en aderen, zichtbaar voor iedereen.

Als ze de deur opendrukt en een vlaag buitenlucht inademt, staat ze oog in oog met een jonge vrouw, met een pen en blocnote. ‘Juffrouw Carrington!’ zegt ze met een stralende glimlach. Dat is waar ook, ze had beloofd een interview te geven. De jonge vrouw heeft een man bij

zich met een camera over zijn schouder. Weer een foto. ‘Zullen we?’ vraagt de journaliste. Leonora loopt achter haar aan naar binnen. ‘Zullen we het hier doen, voor *Sidhe, het witte volk van Tuatha dé Danann*?’ Ze spreekt het correct uit. Ze heeft haar huiswerk gedaan.

Terwijl Leonora naar de goudkleurige keuken van meer dan veertig jaar geleden toe loopt, kijkt de stier, zoals altijd, met zijn veelbetekenende blik dwars door haar heen. Leonora staat voor de open deur aan de zijkant van het schilderij, naast de kale, stralende wezens die zich tegoed doen aan soep en bataten, en kijkt weg, door de glazen gevel van de galerie naar een stelletje dat op het trottoir is blijven staan. Ze ziet dat de vrouw in haar donkere jas op haar tenen gaat staan, dat de witharige man zijn hoofd buigt om haar te zoenen. Een flits. De fotograaf neemt een foto van haar. Even heeft Leonora het gevoel dat ze in haar schilderij is, terug in die andere wereld. Weer een flits en in de weerspiegeling van de ruit vangt ze een glimp op van een spookachtige gestalte die door de muur aan de andere kant van de galerie verdwijnt. Ze wordt overvallen door duizeligheid, ze recht zo goed mogelijk haar rug en plant haar voeten stevig op de grond. Het grootste deel van haar leven is ze dat vreemde land op haar eigen voorwaarden binnengegaan, heeft ze het via haar schilderijen opgeëist en tot het hare gemaakt, maar toch wordt ze er soms door overrompeld.

‘Zullen we gaan zitten?’ zegt de vrouw, die haar naar een leren bankje begeleidt.

‘Ik heb niet veel tijd,’ zegt Leonora. Ze heeft altijd een hekel gehad aan interviews, aan de manier waarop ze met vragen een hoekje in geduwd wordt, de wetenschap dat ze in druk zal verschijnen; en dan niet zij, maar het beeld dat de interviewer van haar heeft. Hoewel ze moet toegeven dat het heerlijk voelt om haar voeten rust te geven.

‘Uw kunst is zo tastbaar en toch zo mysterieus. Waar doet u uw inspiratie op?’

‘Daar praat ik niet over.’ Leonora kijkt uit het raam, maar het stelletje is verdergelopen.

‘Neem nou dit schilderij. De Sidhe was een Iers elfvolk, toch? Ik heb gelezen dat uw kinderjuffrouw en uw moeder daar vroeger verhalen over vertelden.’

‘Ja. Mijn moeders moeder had haar verteld dat we van hen afstamden.’

‘Waarmee is die ene aan het jongleren? Met manen?’ De vrouw wijst naar de gloeiende bollen op het schilderij. ‘Waarom heeft er eentje een spinnenweb?’ De vraag blijft in de lucht hangen. Het is niet zo dat Leonora niet wil antwoorden, ze kan het niet. Ze kon nooit een verklaring geven voor de dingen die ze ziet. Ze zucht, denkt aan de sigaret. De vrouw praat verder. ‘Op uw eerste grote werk, uw zelfportret, zit er een vage vlek op de vloer. Had u daar iets geschilderd en het toen uitgeveegd?’ Leonora zwijgt. De journaliste gaat verzitten op het kussen, slaat de bladzij van haar blocnote om. ‘Of *De reuzin*? Ik vind het prachtig dat haar haar een veld vol tarwe is. Is ze gebaseerd op Demeter? Of misschien op de Noordse godin Sif?’

Leonora steekt haar hand in haar jaszak. Ze haalt er het zachte pakje Vantage uit en betast de sigaretten voorzichtig, alsof ze een rauw ei vasthoudt. ‘Ik praat niet over mijn kunst. Schilderijen zijn voor datgene wat niet gezegd kan worden.’ De vrouw bloost. Ze buigt zich over haar blocnote en schrijft snel iets op. Arme meid. Dit is vast niet makkelijk. Leonora gebruikt de armléuning om zich omhoog te duwen en staat op. Het lijkt eeuwig te duren. ‘Kom,’ zegt ze. ‘We gaan een luchtje scheppen.’

Buiten waait het. Leonora trekt de ceintuur van haar lange jas aan, doet de knoop onder haar kin dicht. Ze ademt de koude lucht in en ruikt de bijtende uitlaatgassen van een voorbijrijdende vrachtwagen. Ze steekt een sigaret op en ademt uit. Dat is beter. Ze biedt de journaliste er een aan, die ze met een glimlach accepteert. Een wapenstilstand, denk Leonora en ze wou dat ze hier meer van kon genieten. Ze heeft er haar hele leven naar gestreefd om dit te bereiken, maar ze heeft nooit kunnen wennen aan de aandacht, aan het idee dat wat er uit haar mond komt op een of andere manier van belang is. Maar de vrouw heeft haar pen en schrijfblok, en haar vingers zijn rood van de kou. Leonora gaat dichterbij staan, zodat ze zachtjes kan praten en de vrouw haar toch kan horen. ‘Wil je nog iets anders weten?’

‘Beschouwt u zichzelf als surrealist?’

Leonora schrikt terug voor de term die haar haar hele artistieke carrière als een trouwe hond heeft gevolgd, alsof ze met één woord kan

worden omschreven. ‘Lid van de *old boys’ club*?’ Ze lacht. ‘Vrouwen konden zich daar niet bij aansluiten, hoor. Niet officieel. Maar eerlijk gezegd beschouw ik mezelf niet als lid van een stroming.’ Ze leunt tegen de etalage van de galerie en doet haar best het uit te leggen. ‘Ego’s zijn gevaarlijk, fragiel, te groot voor hun eigen bestwil. Zoals Humpty Dumpty, weet je?’

De journaliste knikt, schrijft en stelt de volgende vraag op haar lijstje. ‘Hebt u het gevoel dat uw werk, u bent immers een vrouwelijke kunstenaar, de erkenning heeft gekregen die het verdient?’

Ze denkt aan de mannen – Dalí, Miró, Picasso – en aan de enorme bedragen die hun schilderijen nog voor hun dood opbrachten. Ze denkt aan het sobere leven dat zij heeft geleid, levend van bonen, rijst en de goedkoopste stukken vlees. Ze grinnikt, hoest en haalt diep adem. Het heeft gewoon geen zin om verbitterd te zijn. ‘De kunst van vrouwen levert een fractie op van die van mannen, en vrouwen doen er twee keer zo lang over om enige naamsbekendheid te krijgen. Ik ben een van de gelukkigen. Ik ben oud. Ik heb lang genoeg geleefd om te zien dat de wereld ons in elk geval begint op te merken – als kunstenaar bedoel ik, niet als inspiratiebron, dat hele vervloekte muzeconcept.’

‘En Parijs? Hoe was het daar in de jaren dertig? U was toen twintig?’

‘Twintig, eenentwintig.’ Leonora neemt een trek van haar sigaret. Drijvend op de golf nicotine herinnert ze zich hun appartement aan de rue Jacob, het witte hobbelpaard in de woonkamer, haar schilders-ezel bij het raam. ‘Parijs stond voor vrijheid,’ zegt ze terwijl ze denkt aan Café de Flore en aan de kunstenaars – Leonor, Lee, Man en de Éluards, Duchamp, Breton, Picasso en bovenal Max.

‘En Max Ernst was uw geliefde?’ De vrouw grijnst alsof ze haar gezicht heeft gelezen, een of andere onverklaarbare verandering in haar gelaatsuitdrukking. Ze denkt waarschijnlijk dat ze de eerste is die de moed heeft om het te vragen, maar in elk interview vragen ze Leonora naar hem, naar de grote man, alsof ze slechts een tweede Galatea is. ‘Hoe was het om een relatie met hem te hebben?’

Opkijkend naar de streep lucht, waarin één enkele ster standvastig door de gloed van de stad heen priemt, denkt Leonora aan de kerkklokken ’s ochtends in Parijs en dat ze hem, wanneer ze daardoor gewekt werd, dichter naar zich toe trok en door de warmte van zijn li-

chaam weer in slaap werd gewiegd. ‘Het was perfect,’ zegt ze, waarmee ze zichzelf verrast.

‘Gepassioneerd?’

Leonora kan een zelfgenoegzaam lachje niet onderdrukken. ‘Daar gaan we het niet over hebben.’

LEONORA, JUNI 1937,
LONDEN, ENGELAND

Het was Leonora's eerste dinertje als volwassene, dat ze samen met Ursula gaf. De tuin was van Ursula, maar het feestje was háár idee geweest: een tuinfeest verlicht door de volle maan, met witte gerechten en kleding omdat het maanlicht daarom vroeg en omdat Max Ernst in Londen was en er ook bij zou zijn.

Ze had zijn kunst vorige zomer op de International Surrealist Exhibition in Londen gezien. Naast de levensgrote, verkeerd in elkaar gezette pop van Hans Bellmer, waar ze misselijk van was geworden, had Max een assemblage tentoongesteld: het gipsen hoofd van een meisje dat aan een touw was vastgemaakt, als een jojo. Dat begreep ze wel. Op en neer, heen en weer slingerend, zij was dat speeltje geweest, gemanipuleerd door iemand die de touwtjes, het geld en de macht in handen had. Het werd tijd om dat touw door te snijden, vond ze. Toen zag ze zijn schilderij *Twee kinderen bedreigd door een nachtegaal*. Het sprak haar aan in een taal die ze begreep, die ze misschien altijd had begrepen, maar die ze nooit had kunnen verwoorden. Het verbeeldde de climax van een griezelverhaal: een meisje lag bewusteloos op een smaragdgroen gazon en een ander meisje had een mes in haar hand, maar de boosaardige nachtegaal was net buiten haar bereik. Het indrukwekkendste eraan was de sierlijst; ze kon het verlangen om hem aan te raken niet weerstaan. Ze streek met haar vingertoppen over de deurknop die hij erop had bevestigd, waardoor de lijst van het schilderij een deur was geworden. In het tafereel was een man afgebeeld, die over het dak van een huis rende en zijn hand uitstak naar de knop,

alsof hij de deur kon openen en uit het schilderij kon stappen. Hij had een meisje in zijn armen. Maar zou hij haar kunnen redden, vroeg ze zich af, en ze voelde hoe haar huid van binnenuit gloeide.

En nu keek ze door het keukenraam naar Max, Lee Miller en Roland Penrose, die op het terras van haar vriendin aan tafel zaten onder een pergola begroeid met jasmijn, waarvan een paar witte, stervormige bloemen al open waren. Ze waren ongelooflijk interessant, deze surrealisten; ze bestudeerden hun kunst niet, maar beleefden hem. Lee leunde achterover in haar stoel, ze had haar lange benen bij de enkels gekruist en haar voeten waren bloot. Ze blies de rook van haar sigaret omhoog en gaf hem toen aan Roland, die een lange, lome trek nam. Max praatte, zijn handen waren overal tegelijk. Dat hij hier was leek onmogelijk en tegelijk was het volstrekt logisch. Ursula was getrouwd met Erno, een architect die toevallig bevriend was met Roland, die in zijn galerie in Londen Max' werk tentoonstelde. Maar Leonora geloofde niet in toeval. De reden dat hij hier zat was eenvoudig, onmiskenbaar: door haar liefde voor zijn kunst had ze op een of andere manier de kunstenaar aangetrokken.

Leonora schikte de zandkoekjes die zij en Ursula hadden gebakken op een blauw-wit porseleinen bord. Ze schepte de citroensorbet in een schaal en nam tussendoor stiekem een grote hap. Ze glimlachte. Precies genoeg citroen als tegenwicht tegen de suiker. Ze proefde een koekje. Dat was gemaakt naar het recept van haar Ierse grootmoeder en was dus precies zoals het moest zijn: boterachtig en kruimelig. Ze stopte de rest in haar mond. In haar kleine appartement leefde ze op eieren, het enige wat ze als studente aan de kunstacademie kon betalen, en dus was Ursula vanavond de culinaire weldoener. Ursula was vroeger juffrouw Blackwell, van Crosse & Blackwell, marmeladefabrikanten, en zowel zij als Leonora kwam uit een rijke familie. Het grootste verschil tussen hen was dat meneer Blackwell zijn dochter had gestimuleerd om de kunst in te gaan en haar had vrijgelaten in de keus met wie ze wilde trouwen, waar meneer Carrington precies zoveel geld gaf als Leonora nodig had om als pauper te leven, want zo zag hij kunstenaars – als paupers, bedelaars en zigeuners – en hoe sneller ze dit leerde hoe beter. Ze had ervoor gestreden om naar Londen te kunnen en ze wist dat hij dacht dat ze het zonder zijn steun niet zou redden.

Hij verwachtte dat ze naar huis zou komen, een goed huwelijk zou sluiten en de familie de titel bezorgen die hij met geld niet kon kopen. Ze kon zich geen erger lot voorstellen.

Buiten was Max net luidkeels, met zijn hoofd in zijn nek, aan het lachen, aan zijn ooghoeken ontsproten zonnestralen, zijn pluizige witte haar lichtte op, toen er voor haar ogen iets tegen de ruit smakte, waar ze van schrok. Ze veegde de kruimels van haar lippen en rende naar buiten, waar ze een vogel aantrof die met gesloten ogen op zijn zij lag. 'Ik ga even een stoffer en blik halen,' zei Ursula. Maar zonder nadenken pakte Leonora de vogel op. Ze vond het vreselijk als ze zo stierven, door in volle vaart tegen een raam te vliegen; dood door een weerspiegeling, door een illusie. Ze raakte zijn zachte oranje borst aan. Het was een roodborstje, hij was nog warm. In het huis op het plat-teland in Lancashire waar ze was opgegroeid hadden er heel veel kop-peltjes genesteld, maar sinds haar verhuizing naar Londen een jaar geleden had ze er geen meer gezien. En waarom vloog hij in de sचेmering? Plotseling voelde ze iemand naast zich. Max streelde de vleugel van de vogel. Ze schrok van zijn nabijheid en voelde dat de haartjes op haar armen recht op gingen staan, net als wanneer het onweerde. Zoiets had ze nog niet eerder meegemaakt. Ze keken elkaar aan. Was het een soort herkenning? Voelde hij het ook, die onmiddellijke aantrekkingskracht?

Ursula kwam terug met een bezem en een blik. 'Dode vogels moet je niet aanraken.'

'Hij is niet dood,' zei Leonora, die een energieveld om de vogel heen voelde, de kracht van wat er mogelijk was.

Het roodborstje opende zijn zwarte, glanzende oogjes. Ze zette hem in de bloembak met jasmijn en ze keken allemaal hoe hij zijn veren opzette en naar het parkje beneden zweefde.

Ursula en zij brachten de dienschalen naar de tafel op het terras, die was gedekt met een witlinnen tafellaken dat licht gaf in de sचेmering, bijna alsof het zweefde. Toen Ursula de schaal met raappree en aardappelen voor Max neerzette, giechelde ze. Leonora voelde zich ook frivool, maar ze lachte niet. Ze droeg het mannenoverhemd waarin ze graag schilderde, ingestopt in een grijze broek, en haar meest comfortabele instappers. Ze slikte de duizeligheid in haar hoofd weg

en deed een poging om lager te praten. ‘Ik hoop maar dat jullie van heilbot houden.’ Ze zette de kort gebakken vis voor Lee neer, wier zijden zomerjurkje nauw om haar kleine borsten en heupen sloot alsof ze zo van de bladzijden van de *Vogue* was gestapt, het tijdschrift waarvoor ze als model werkte. Gereserveerd en stijlvol nam ze een slok van haar drankje, iets bruins. Ijsblokjes tinkelden in haar glas en Ursula bracht het naar de keuken om het bij te vullen.

Ursula had Leonora alles over Lee verteld, die, volgens haar, de beroemdste borsten van Parijs had. Ze stond bekend als de muze van Man Ray en was vanuit Amerika naar Parijs gekomen om bij hem in de leer te gaan. Ze voelde zich achter de camera net zo op haar gemak als ervoor en werkte ook vaak in de donkere kamer, net zo lang totdat niemand het verschil tussen hun foto’s meer kon zien. Ze brak zijn hart, ging naar New York en begon haar eigen portretstudio. Maar na een paar jaar liet ze alles weer achter en verhuisde naar Egypte, waar ze met een rijke man trouwde wiens ring nog steeds glanzend om haar vinger zat, en toch zoende ze Roland met haar vochtige lippen en toen met haar hele mond. Lee was tien jaar ouder dan Leonora en kwam zo vol zelfvertrouwen en vrij over, alsof ze alles onder controle had. Leonora had nog nooit een vrouw zoals zij ontmoet en ze kon haar blik niet van haar afwenden. Toen Lee onverstoorbaar terugkeek met die lichte ogen van haar verstijfde ze alsof ze ergens op was betrapt. Lee’s starende blik was ofwel een uitdaging, ofwel pure, aangeboren nieuwsgierigheid, of iets daartussenin. Wat zag ze in haar, vroeg Leonora zich af, niet in staat haar blik af te wenden.

Toen Lee in een radijsje beet, keek Leonora aandachtig naar haar lippen: net zo dun en elegant als de rest van haar lichaam. Man Ray had ze goed getroffen. Leonora had zijn schilderij ook op de expositie gezien. Lee’s lippen, gigantisch, die door een blauwe lucht met schapenwolkjes vlogen. ‘Toen ze bij hem wegging, is hij bijna een jaar met dat schilderij bezig geweest,’ had Ursula haar verteld.

Wat moest het heerlijk zijn om zo bemind te worden, dacht Leonora.

Aan de andere kant van Lee dronk Max zijn biertje. Ze dacht aan wat Ursula die ochtend had gezegd: ‘Hij is getrouwd. Natuurlijk heeft hij ook geliefden. Dat hebben alle surrealistten.’ Leonora voelde zijn

blik op haar rusten, voelde het bloed naar haar wangen stijgen. ‘Wilt u niet zitten, juffrouw Carrington?’ zei hij terwijl hij de stoel naast zich bij trok. Ze glimlachte naar hem en nam plaats. Was hij aan het flirten?

De tafel bewoog en ze schrok. Ursula’s man, Erno, bonkte er met zijn vuist op als een voorzittershamer, precies zoals Leonora’s vader altijd deed. Hij praatte vastberaden en met een zwaar Hongaars accent. ‘Er is alle reden om weerstand te bieden, om Hitler nú onderuit te halen, vriend. Met de bezetting van het Rijnland heeft hij het Verdrag van Versailles geschonden. Hij wil wraak. Het is dom om te denken dat hij nog zal stoppen.’

Hij had het tegen Roland, maar Lee wees naar hem, met haar grote, sterke en sprekende handen. ‘En als hij wel een oorlog begint, zal dat geweldige foto’s opleveren, nietwaar? Kruiddampen zijn zo sfeervol.’

Erno keek haar met half dichtgeknepen ogen aan en smakte met zijn droge lippen. Roland legde zijn handen op haar wangen en gaf haar een kus. ‘De eerste vrouwelijke oorlogsfotograaf, mijn hemel!’

‘Genoeg over oorlog,’ zei Max. ‘Het is zomer, laten we daarvan genieten.’

‘Bravo, Loplop!’ Roland hief zijn glas. Loplop, de vogel-overste. Ze had de bijnaam op de expositie gezien. Een lompe naam voor een vogel.

Ursula gaf Lee haar drankje en Leonora een flesje bier. ‘Zullen we een toast uitbrengen?’ vroeg ze. Haar brede glimlach, die uitbundig en geraffineerd in de beste zin van het woord was, net zoals haar persoonlijkheid, bracht Leonora terug van ergens diep in zichzelf, waar ze altijd heen ging wanneer er over een dreigende oorlog werd gepraat. Ze zat aan een maanverlichte tafel. Max Ernst zat naast haar met een lach op zijn gezicht. Toen ze voor hem langs reikte om de flesopener te pakken, sloeg haar hart over, als een keilsteen over het water en veroorzaakte, daar was ze van overtuigd, rimpelingen in alle richtingen. Ze was licht in haar hoofd. Ze bedwong het trillen van haar hand en wrikte de kroonkurk eraf.

Haar bier schuimde en stroomde over, en ze raakte in paniek. De tafel was perfect! Waarom maakte ze er toch altijd zo’n zootje van? Voordat ze het flesje kon verplaatsen, sloot Max het met zijn duim af.

De plotselinge beweging verraste haar. Ze hield haar adem in. Er ging een elektrische schok langs haar ruggengraat. Zo gaat dat dus, dacht ze. Zijn ogen waren als ijs, een koud, helder vuur. ‘Zo stroomt het niet op de tafel,’ zei hij. Het schuim siste in het flesje. Roland en Lee, die zo dicht tegen elkaar aan zaten dat ze net een tweehoofdig lichaam leken, de lachende Ursula, en Erno, nog steeds rood aangelopen – de rest van het feest veranderde in een decor. Er bestond niets anders dan zij. Ze klampte zich vast aan het moment in een vergeefse poging Max met een sprankje objectiviteit te bezien. Zijn gebruinde gezicht, zijn pezige armen en benen, de lachrimpels in zijn ooghoeken, zijn ogen zo blauw als ze zich een heldere woestijnhemel voorstelde. Het was al te laat. Zij hield de onderkant van het flesje vast en hij de bovenkant. Het leek alsof ze samenwerkten.

‘Het eten wordt koud,’ zei Lee. ‘Laten we beginnen.’

‘Maar eerst,’ zei Max, ‘de toast.’

De maan gluurde boven de rij huizen uit en de tafel, het eten en zij allemaal in hun witte kleding gloeiden mee. Max’ haar werd nog witter en haar ogen stonden vol tranen. Iets in haar was bezweken, alsof er een dam was doorgebroken. Hij haalde zijn duim van haar biertje maar bleef haar aankijken.

‘Op de toekomst,’ zei hij en hij tikte met zijn flesje tegen het hare.

‘Op de toekomst,’ stemde iedereen proostend en drinkend in.

Had zij hem verleid of hij haar? Ze wist het niet. Zelfs nu voelde ze hoe zijn blik haar uitlichtte en vaste vorm gaf door zijn krachtige verlangen. Het was alsof ze tot leven werd gewekt, alsof een stukje van haar dat sliep nu ontwaakte. Ze nam een slokje bier en lepelde het zachte, witte wortelgewas op haar bord. Toen de avond viel, waren er meer jasmijnbloesems opengegaan; hun geur was zo sterk dat de aard-appels, de rapen, en zelfs de vis naar jasmijn smaakten. Maar de rand van haar flesje was zoutig. Hij smaakte naar Max’ duim.